

Пролог

Останнє, що хочеться зробити під час евакуації під снарядами, — це закохатися.

В ієрархії потреб, коли між життям і смертю лунає сигнал повітряної тривоги, «любов» займає найнижчу сходинку. Усі бажання концентруються навколо трьох «В»: вижити, виспатися, вимитися.

Тоді здавалося, перший пункт — найскладніший. Евакуюватися з маленького Сєвєродонецька* на Луганщині, коли спина горить від смердючого дихання окупантів, непросто. Опинитися за тисячу кілометрів від дому в селі під назвою Кунча — теж. А ще — навчитися (знову!) жити з родиною під одним дахом і не з'їхати з глузду.

Життя переселенки не передбачало нічого легкого. Але я не думала, що найважчим у цьому буде... вберегти серце. І не від російських куль, а від хижого неприборканого кохання.

* Після 2024 року — Сіверськодонецьк. — *Прим. ред.*

Розділ 1

Я не могла відкрити бляшанку з пивом. Знову і знову намагалася підхопити металевий гачок на кришці, ризикуючи поплатитися за це нігтями. Марно. Пиво залишалося в банці, я — у розпачі.

— Який гарний початок дня, — пробурмотіла я, ставлячи пиво на вологу від учорашнього дощу землю.

Зазвичай день я починаю з чашки розчинної кави або істерики сестри, яка побачила павука в кутку кухні. Зранку гортаю стрічку новин, вивчаю мапу повітряних тривог і намагаюся знайти хоч якийсь привід для радості. Таких приводів було мало. Принаймні для нас — сім'ї переселенців з Луганщини, яких відкинуло за тисячу кілометрів від рідних стін.

— Я зараз повернусь, — сказала бляшанці, ніби та могла кудись зникнути, — тільки візьму ніж.

Зайшла до хати тихо, щоб не розбудити родину, пошаруділа на кухні й повернулася до свого місця. Відколупнула металевий гачок лезом, налила пиво в чашку з вицвілими квітами, зробила ковток і скривилася.

— Кепсько, — зробила висновок чи то про пиво, чи то про життя в селі загалом.

У Кунчі ми жили п'ятий місяць. Тут наприкінці лютого нас зустріли голі дерева, нині ж навколо все квітло, символізуючи початок літнього сезону. Черговий місяць *не вдома*.

Другий ковток пива був приємніший. Я взяла скетчбук і приставила олівець до білого паперу. Коли на душі погано,

я малюю. Виходить, мабуть, не дуже, але сам процес допомагає впорядкувати думки. Думок, на відміну від чистих аркушів, мала я багато.

На годиннику ще не було шостої, а літнє сонце вже огортало нашу мазанку, невеликий палісадник та рушники, які над ним сушилися. Я вмостилась у кріслі, товарний вигляд якого з'їли роки й зім'яли незнайомі мені дупи, і намагалася зосередитися. Погляд зупинився на чорнобривцях. Згодиться.

— Єво, це ти?

Від несподіванки я здригнулася, олівець одразу ж випав з рук. Знадобилося кілька секунд, щоб пульс повернувся до норми. Після початку повномасштабки з нервами була біда — ледь не від кожного різкого звуку я могла закричати.

— Чого лякаєш? — пошепки відповіла я, дивлячись на сусіда. — Не шуми, мої ще сплять.

Хлопець завмер. Його міцні руки, яким заздрили чи не всі спортсмени села, тримали щось у пакеті.

— Та я молоко приніс, — уже тихіше сказав сусід, киваючи на трилітрову банку. — Маман сьогодні в місто поїхала, я за неї.

— То постав на стіл, я потім занесу.

Я кивнула в бік дерев'яного столу біля крісла. На ньому ще лежали дідові скарби з городу — кілька кривих морквин та якась зелень.

— Ага, потім, — скривився хлопець. — Ти бачиш, як сонце швидко сходить? За годину вже буде спека. Молоко скисне, якщо на вулиці залишити.

— Дякую, а то ж я не знала.

Я роздратовано глянула на трилітрову банку. Взагалі, молоко я люблю, але звикла бачити його в іншому ампула — у пластикових пляшках або пакетах, які лежать на полицях супермаркетів. Пастеризоване, пряжене або ще якесь. А цей трилітровий монстр мені незрозумілий. Молоко натуральне, одразу з-під корови. Його потрібно було кип'ятити

й щоразу, дивлячись на нього, згадувати: тепер ти живеш у селі. Не в рідному цивілізованому місті, а в маленькому селі на Хмельниччині.

— У тебе таке обличчя, ніби хочеш запхнути цю банку мені в дупу, — просичав сусід.

Сусід — тобто хлопець із дивним для цієї місцини іменем Марк — насупився, а мені стало ще більш кепсько, аніж хвилину тому. Авжеж, Марк не винен у тому, що в депресивні роздуми мене ввігнав один лиш погляд на банку з молоком. Останнім часом настрої був нестабільний і непередбачуваний. Останнім часом — це від початку повномасштабного вторгнення росіян, коли що.

— Вибач, — я скривила губи у спробі всміхнутися. — Подякуй мамі від нас. Зараз занесу.

Пані Людмила раз на три дні приносила нам молоко. Кілька разів ми намагалися платити за трилітрову щедрість, але жінка відхрещувалася від грошей із небаченим ентузіазмом.

— Та як я з вас візьму? — махала руками пані Людмила, відвертаючись. — Ви ж наші біженці, вам і так важко...

Нам справді було важко. Ще й від того, що хотілося сказати: ми пе-ре-се-лен-ці, а не біженці. Біженці — то за межами України. А ми ніби в себе вдома. Тільки область змінили.

— Це в тебе пиво? — запитав Марк, всівшись у крісло, щойно я занесла молоко в хату. — Серйозно?

Я скривилася.

— У мене поганий день.

— Він тільки почався.

— У мене поганий початок дня.

Сусід гмикнув. Витягнув ноги, склав руки на животі, від чого темно-синя футболка зім'ялася. Сонячні промені падали на його короткострижену голову, надаючи темному волоссю такий собі градієнт.

— Поділишся? — запитав хлопець, киваючи на напівпорожню чашку.

Я винесла ще одну бляшанку.

— Ти часто п'єш?

— Хочеш запідозрити мене в алкоголізмі? — я примружила очі. — Забий. Мені двадцять п'ять, я живу з батьками. З ними важкувато стати алкоголічкою. Це я так... пів ночі не могла заснути.

Марк уважно подивився на мене й трохи відсунувся, щоб я змогла присісти на бильце крісла. Не зговорюючись, одним ковтком ми осушили чашки з темно-жовтою рідиною.

— Чого не спала?

Я шумно видихнула, роздивляючись то свої пальці, то небо. Говорити не хотілося, але не хотілось і залишатися на самоті. Пити з Марком було наче не дуже соромно. Я десь читала, що одна з ознак алкоголізму — це вживання спиртного на самоті.

Із сусідом ми познайомилися в день, коли заїхали в Кунчу. Зробити це було неважко, бо хата Марка стояла через одну від нашої. Ми одразу порозумілися. Мабуть, через вік — хлопець був трохи старший за мене. Інші жителі Кунчі або занадто юні — зі старшокласниками спільну мову знаходила моя сімнадцятирічна сестра, — або занадто дорослі (це вже цільова аудиторія мого діда).

Марк приязно поставився до нашої сімейки, допомагав з різними дрібницями в побуті й згодом навіть набув статусу мого друга.

— Вчора мамі скинули фото нашої квартири, — після паузи вичавила із себе я.

— Влучили?

— Навіть не знаю, що гірше, — гірко посміхнулася я, — якби туди поцілила ракета чи якби там були рила окупантів.

— У вашій квартирі хтось живе? — здогадався Марк.

— Виявилось, уже місяць. Місто ще офіційно не взяли, а до нас уже заселилися якісь гниди.

Ми мовчки зробили по ковтку. Пів ночі я думала про нашу трикімнатку в затишному «старому» районі міста. Хоч

останні роки я там не жила — дівчина я доросла, винаймала житло окремо від батьків, — та приходила туди чи не щотижня. Моя кімната. Одежа. Книги. Фотоальбоми. Зрештою, щоденники, яким я довіряла таємниці першого кохання.

— Паскудне відчуття, — констатував Марк.

— Паскудне життя.

— Ну, не перебільшуй. Ви ж у безпеці.

— Ага.

Я вже збиралася сказати щось уїдливе, але стрималася. Не хочеться звучати якось... невдячно. Нас прихистили незнайомі люди. Дали житло, одяг, їжу й усе необхідне для життя. Чи для того, що ми називатимемо життям.

— Я розумію, що не маю права жалітися, — видихнула я, жаліючись. — Є люди, яким важче. Які бачили значно страшніші речі.

Марк глянув на мене з-під лоба.

— На мене натякаєш?

— Я не вмю натякати, — збрехала я.

Погляд мимоволі тягнувся до Маркових ніг, хоч я до них наче вже й звикла.

— Ладно, мені тре' йти.

— Дякую за молоко.

— Дякую за пиво, — гмикнув Марк і, спираючись на крісло, встав.

Розділ 2

Життя в Кунчі не було б таким нестерпним, якби не відчуття безвиході. Може, я могла б змиритися з туалетом на вулиці й купанням у тазу на кухні (яка відігравала й роль ванної), якби не тотальна безпорадність.

У мене не було дому. Тобто це дім Шредінгера — він ніби і є, але його й немає. Квартира стоїть, туди можна повернутися — але водночас і не можна. На початку червня в новинах передали, що росіяни контролюють 70 % Северодонецька. Це була ще не повна окупація міста, але вона наближалася, як кульмінація у фільмі жахів — очікувано, неприємно, страшно.

З кожним днем наші захисники відступали. Залишали квадратні метри міста, у якому я народилась і виросла. Щодня наближалась окупація, а з нею думка: я не можу повернутися додому. Інколи мені навіть снилися жахи про те, що я приїжджаю до Северодонецька, на головній площі якого — триколон. Фу, бридота.

Я втратила не просто сорок два квадратні кілометри рідного міста. Вдома я працювала в тату-салоні: малювала ескізи, біла татуювання, проводила майстеркласи. Після евакуації роботи не стало. Якщо мої батьки-викладачі й сестра-студентка, загартовані пандемією та карантинном, просто перейшли на дистанційку, то в мене ситуація була складнішою. Бити татуювання онлайн — малоефективно. Я б сказала, неможливо.

Перші місяці вигнання я прокрастинувала, тривожилася, плакала й обмірковувала своє доволі коротке життя, роблячи

невтішні висновки. Заощадження потихеньку закінчувалися, хоча, маю визнати, витрати в селі були мінімальні. Ні нової одежі, ні суші з ролами у вихідні, ні кінотеатрів чи торговельних центрів. На що витратити гроші? На продукти, донати й несмачне пиво.

— Єво, ти спиш?

Я знову здригнулася, але вже від маминого голосу. Ноги оніміли, на лобі виступило кілька крапель поту — мабуть, не зчулася, як заснула.

— Сплю, — визнала я, намагаючись прийняти звичне положення тіла.

Мама дивилася на мене з докором. Порожні бляшанки з-під пива теж.

— Це що? — темноволоса жінка «злегка за сорок», як вона любила про себе казати, здійняла брови. — П'єш?

— Ні, це Марк заходив.

— Це він молоко приніс? Треба їм сьогодні оладків напекти, давно обіцяла, а руки ніяк не дійдуть.

— Ну напечи, — великодушно сказала я, позіхаючи, — я віднесу.

— Краще б ти напекла, а я віднесла. Однаково...

Не договоривши, мама запнулася. Ймовірно, далі мало йтися про те, що я безробітна, справ у мене як кіт наплакав, на відміну від батьків, сестри й навіть діда, який знайшов собі заняття на городі, влаштувавшись туди на повний робочий день.

Але мама моя — жінка вихована, «інтелегентних кровей», як називали її сусідки-бабуськи з нашого двору в Северодонецьку. Висока, статна, з дзвінким голосом, який уже не один рік розповідав дітям про синтаксис та орфоепію. Мама була вчителькою. Зазвичай тактовною та емпатичною.

— Я буду щиро вдячна, якщо обід сьогодні приготуєш ти, — мама тактовно змушувала мене стояти біля іржавої плити.

— Ма, у школі ж канікули почалися. А в тебе — відпустка, — спробувала я поторгуватися.

— Підсумкові звіти ніхто не скасовував, — мама торгуватися не любила.

— Я хотіла сьогодні попрактикуватися в малюванні.

— На голодний шлунок практикуватися неефективно.

— Може, я за продуктами сходжу, а Софка щось приготує?

— Софія готувала вчора. І продукти вдома є.

— Яка чудесна новина.

Останню саркастичну репліку мама не почула, бо зникла за дерев'яними дверима хати, завершивши програшну (для мене) дискусію.

— Почуваюся підліткою, у якої почався бунтівний період, — пробурмотіла я, встаючи з крісла.

На відміну від своєї сестри Софи, я не любила готувати. Як взагалі може подобатися чистити картоплю чи відрізати від курячого філе прожилки? Риторичні запитання, які зависали в повітрі щоразу, коли я заходила на кухню.

Вдома, у Сєверодонецьку, я намагалася максимально полегшити цей процес. Мультиварка, духовка, блендер, посудомийна машина. У селі ж із кухонної техніки був лише вживаний холодильник. А ще — сковорідка й чайник, який пережив не одне покоління селян.

— Невдячна ти свиня, Єво, — гмикнула я собі під ніс і дістала півлітрову банку з кефіром, іншою рукою гуглячи рецепт оладків, бо рецепти в моїй голові ніколи не затримувалися. Мабуть, мозок видаляв їх, позначаючи як спам.

Далі день ішов, ніби у звичайному ритмі. Батько працював — він репетитор англійської, сестра писала конспекти, мама чомусь вирішила помити вікна, а дід, натягнувши улюблений капелюх з емблемою Nike, полював на овочі на невеликому клаптику чорнозему.

— Пішла до Марка, — балансуючи тарілкою з оладками, крикнула я. — Якщо хтось отруїться, я не винна.

Я зачинила темно-зелену хвіртку, яка слугувала радше декорацією, аніж захистом, і попрямувала до сусідів. У третині будинків паркани були такі ж, як у нас. Ще третина хат стояли закинуті і Богом, і людьми. Решта, як то кажуть, середнього достатку й вище — з високими металевими парканами, двома поверхами, пластиковими вікнами, ваннами (справжніми!) та іншими ознаками заможного життя.

— Пити щось хочеш? — крикнув Марк, побачивши мене з тарілкою, накритою серветками. — Чай? Каву? Може, пива?

Я скривилася, ставлячи оладки на столик у літній кухні. Вона, як і будинок, була темно-коричнева. Інколи я приходила до Марка, щоб просто насолодитися красивим інтер'єром. У душі я художниця все-таки.

— Мама ще не повернулася, — пояснив Марк незвичну тишу на подвір'ї. — Але вона казала, що до нас скоро мають сусіди прийти на обід.

— Які сусіди?

— Та навпроти. Заїхали вчора ввечері.

Хлопець підхопив оладок, прискіпливо оглядаючи його з різних боків, оцінюючи ступінь підсмаженості. Минулого разу я робила пиріжки, після яких у Марка пів ночі була печія.

— А ти чого не на роботі?

— Треба було дома попрацювати.

— Дрова пиляв?

— Яму закопував.

— Вигрібну? — округлила я очі.

Марк зітхнув.

— По-твоєму, у селі бувають тільки вигрібні ями?

Хлопець надкусив оладок і попрямував до будинку, розповідаючи щось про заміну труб, яку планували зробити ще того літа. Монотонну розповідь, яку я слухала одним вухом, раптом перервав короткий крик Марка. За ним — кілька матюків.

— От чорт!

У два кроки я опинилася біля хлопця. Мабуть, він оступився і зіслизнув ногою в траншею біля будинку — яма була неглибока, десь пів метра.

— Тобі допомогти?

— Ага. Не базікай.

Я гмикнула, дивлячись, як Марк повільно вивільняє з ями ліву ногу.

— Не боляче?

Марк подивився на мене з докором.

— Єва, це протез, як йому може бути боляче?

Я закусила губу, почувуючись достобіса ніяково. Познайомившись із Марком, я багацько читала про наслідки ампутації, фантомні болі, але ніколи нічого не питала. Не наважувалася.

— Ну ти хоч зіприся на мене, — я підійшла ближче, обнімаючи хлопця за талію. — Ще впадеш тут, що мені тоді робити?

Хлопець хотів відповісти, але з боку воріт почувся легкий стукіт.

— Агов, господарі, є хто вдома? — крикнув жіночий голос.

Ми з Марком перезирнулися, вклякнувши. У селі люди парканів не цуралися й ходили одне до одного, ніби в студентському гуртожитку. Хвіртка тихо скрипнула.

— Це ваші сусіди напроти.

— То заходьте, — буркнув Марк, ставлячи ногу на землю. — Раненько вони щось.

— Нас пані Людмила кликала, ми вирішили привіта...

За мить власниця голосу — висока струнка білявка в червоній сукні — уже стояла на подвір'ї. Спочатку я ввічливо всміхнулася, але тієї ж секунди змінила вираз обличчя. Коли жінка побачила мене, усмішка з її підколотих гіалуронкою губ теж зникла. Хоча жінкою її не можна називати — це була відьма в людській подобі.

Перед нами стояла мати мого колишнього хлопця.

— Єва-а-а? — протягнула Оксана Анатоліївна, дивлячись на мене так, ніби зустріла снігову людину. Влітку. — Ти що тут робиш?

Я взагалі дівчина майже безстрашна, але перед цією жінкою моє безстрашся пасувало. Дворічні стосунки з її сином Віталіком закінчилися майже пів року тому зі скандалом і моїм розбитим серцем, а я ніяк не могла оговтатися від його сімейки. Зокрема, від цієї відьми, яка, на щастя, свекрухою мені не стала.

Спробую бути лаконічною. Оксана Анатоліївна — чи Оксі, як вона просила себе називати, — розумна, заможна й дуже стервозна. Не сподобалася я бізнесвумен у першу ж зустріч, коли прийшла на відкриття її чергового салону краси в джинсах і короткому топі з оголеними руками, вкритими татуюваннями. Віталік тоді був у мене закоханий, тож на мамину думку забив, чим викликав її невдоволення та потік сарказму в мій бік.

Перший рік стосунків Оксана намагалася мене ігнорувати. Продовжувала знайомити єдиного синочка з дочками своїх подруг. Показово запрошувала лише Віталіка на сімейні свята. Не могла запам'ятати мого імені, хоча воно й складається лише з трьох літер.

На другому році стосунків тактика змінилася. Під істеричні мамині крики Віталік випурхнув з рідного дому — приватного будинку з власним басейном, до речі, — і зажив зі мною в зйомній однушці. Звісно, почався шантаж грошима. Потім настав час умовлянь і постійних лекцій про те, що татуйована дівчина без копійки за душею — лише тягар для Віталіка. Мовляв, я тільки й чекаю на весілля, аби сісти хлопцю на шию, звисити ніжки й загалом «купатися в шоколаді», поки її синочок гарує на роботі.

— Добридень, — пробелькотіла я, відчуваючи, як кров відлинула від обличчя. — Я тут... живу. А ви? Ви що тут робите?

— А в нас тут будинок, — насупилася Оксана, роздивляючись мене. — Віталік ніколи про нього не розповідав?

Хаотичні думки в голові намагалися з'єднатися в щось логічне й конструктивне. Чи пам'ятаю я все, що цей пихатий індик мені казав? Авжеж ні. Хоча, може, щось він і згадував. Наче хтось у нього жив на Хмельниччині... Але тут? У селі під мальовничою назвою Кунча? На вулиці Данилюка?!

Це не може бути збігом. Ні. Ні. Ні!

— Тобто ви... — почала я, але одразу ж замовкла.

По-перше, через страшний висновок. По-друге, через те, що цей страшний висновок відчинив хвіртку й зайшов на подвір'я вслід за мамою.

— При-віт, — по складах промовила я, дивлячись на Віталіка. — Оце так зустріч.

Віталік зрадів так само, як і я. Скривився, кинув німічний погляд на маму, а потім перевів його на дівчину, яку я помітила не одразу. Мініатюрна особа з пухкими губами й довгими віями стояла позаду хлопця, тримаючи його за руку. Вона теж була блондинкою. Як і мама Оксана. Як і я, врешті-решт.

— Привіт, я Юля, — доброзичливо всміхнулася дівчина, помахавши мені рукою. — Наречена Віталіка.

Наче в діснеївському мультику, сонячний промінь ковзнув по тонких пальцях блондинки, підсвітивши каблучку. Діамант блиснув, засліплюючи мене неймовірною красою та викликаючи жахливе усвідомлення. Мій колишній заручився. Хлопець, з яким ми були разом два роки, заручився з дівчиною через... кілька місяців після нашого розриву?!

— З тобою все нормально? — вивів мене з трансу голос Марка.

Я зовсім забула, що досі тримаю хлопця за талію. Він підозріло вдивлявся в моє обличчя, не розуміючи, що за шекспірівська сцена розігралася на його подвір'ї. Навряд чи Марк пам'ятав мою історію з Віталіком — про колишнього я говорила мало, сухо й лайливо.